

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Фукс Н. А.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансового права
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

За відсутності комплексного правового забезпечення участі громадськості в управлінні державними справами частково ці питання врегульовують Закони України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР [1], «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 р. № 2939-VI [2], «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012 р. № 4572-VI [3] та ін., які загалом забезпечують реалізацію права громадянина на публічну інформацію, створюючи таким чином правову основу для участі громадськості в діяльності органів державної влади. Водночас в Україні у таких випадках практикується врегульовувати проблемні питання на підставі підзаконних нормативно-правових актів. В контексті досліджуваної теми візьмемо до уваги чинний на сьогодні акт – Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» від 08.11.2010 р. № 996 [4], якою, зокрема, затверджено Типове положення про громадську раду при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, обласній, Київській та Севастопольській міській, районній, районній у м. Києві та Севастополі державній адміністрації. Останнє забезпечило правові основи для створення у 2014 р. Громадської ради відповідно до Постанови Правління Національного банку України «Про затвердження Положення про Громадську раду при Національному банку України» від 05.06.2014 р. № 335 [5]. Згідно з названим Положенням Громадська рада при Національному банку України отримала статус постійно діючого колегіального консультативно-дорадчого органу, який мав функціонувати на громадських засадах (строк повноважень складу цього органу становив два роки).

Метою діяльності Громадської ради було визначено налагодження ефективної взаємодії Національного банку України з громадськістю задля забезпечення захисту прав та законних інтересів споживачів банківських послуг, що обумовило формування її складу з представників наступних інституцій: по одному від Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та від Асоціації «Бюро кредитних історій України», три

від банківських асоціацій (усі за згодою) та десять від інститутів громадянського суспільства, яким бажано мати економічну або юридичну освіту та досвід роботи в банківській сфері, а також надання пропозицій щодо вдосконалення відповідного законодавства. Рішення Громадської ради мали рекомендаційний характер й повинні бути обов'язково розглянуті Національним банком України.

Спершу важливість створення Громадської ради при Національному банку України, який згідно з ч. 1 ст. 2 Закону України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. № 679-IV [6] є центральним банком держави, особливим центральним органом державного управління, не викликало сумнівів, зважаючи на суспільне значення результатів діяльності цієї державної інституції. Підкреслимо, що Національний банк України – один з небагатьох органів державної влади, чия функціональна призначення, виражене через основну функцію центрального банку України та базове повноваження Ради Національного банку України, закріплено в ст. ст. 99, 100 Конституції України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [7]. Вважаємо, що основна функція Національного банку України – забезпечення стабільності грошової одиниці має не лише державне, але й суспільне значення, що вкотре доводить важливість створення Громадської ради при Національному банку України. Не зайвим буде нагадати, з якими проблемами стикнулася вітчизняна банківська система у 2014 р., який став роком створення Громадської ради, та подальших роках. Так, 2014-2015 рр. банківська система переживала найбільш глибоку за часи свого існування кризу. До початку цієї кризи, станом на 01.01.2014 р., в Україні налічувалося 180 банків, на 01.01.2015 р. – 163, на 01.01.2016 р. – 117, на 01.01.2017 р. – 96, на 01.01.2018 р. – 82, на 01.01.2019 р. – 77, на 01.01.2020 р. – 75, на 01.01.2021 р. – 73 [8]. Таким чином, за показником кількості банків сучасна банківська система України становить лише 40,5 % у порівнянні з початком 2014 р., а це своєю чергою призвело до численних порушень прав та законних інтересів споживачів банківських послуг.

Отже, Громадська рада при Національному банку України розпочала свою діяльність в період розгортання кризи всередині банківської системи. Тому й виникає питання щодо результативності діяльності цього колегіального консультативно-дорадчого органу. Так, відповідно до офіційної інформації Національного банку України термін повноважень Громадської ради першого скликання, до складу якої входило 11 представників громадських організацій, один представник від Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та три представники банківських асоціацій, завершився 22.06.2016 р. [9]. Протягом 2014-2016 рр. цей консультативно-дорадчий орган провів 26 засідань,

на яких ухвалив понад 100 рішень з актуальних питань банківської діяльності [9]. В контексті аналізу звітних даних виникають питання щодо дотримання Громадською радою вимог Положення про Громадську раду при Національному банку України, затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 05.06.2014 р. № 335 [5], щодо необхідності обов'язкового оприлюднення не лише керівного складу, але й установчих документів, планів роботи, прийнятих рішень, протоколів засідань, щорічних звітів про свою роботу та ін. насамперед на сторінках офіційного Інтернет-представництва Національного банку України, які наводять на думку, що мета створення Громадської ради при Національному банку України не була досягнута. Це, з нашого погляду, також пояснюється її існуванням лише одну каденцію (2 роки) й пошуком нового формату забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації політики держави у фінансовому секторі, що знайшло відбиття у Рішенні Ради Національного банку України «Про затвердження Положення про Громадську колегію Ради Національного банку України та її складу» від 24.11.2016 р. № 2.4 [10].

Слід зазначити, що Громадська колегія також має статус постійно діючого колегіального консультативно-дорадчого органу, члени якого виконують свої повноваження протягом двох років на громадських засадах. Мета її діяльності вже визначається як забезпечення діалогу з громадськістю під час вирішення питань щодо стабільності банківської системи та стійкості національної грошової одиниці, захисту прав та законних інтересів споживачів фінансових послуг, а також подання Раді Національного банку України пропозицій щодо виконання покладених на неї завдань. Набуття членства в Громадській колегії, як і у Громадській раді, можливе за відповідності претендента встановленим кваліфікаційним вимогам, які стали жорсткішими, оскільки мова йде вже не лише про вищу освіту в галузі економіки, фінансів або права, але й про п'ятирічний досвід роботи та бездоганну ділову репутацію. Схожими, за деякими винятками, лишаються підходи до формування кількісного складу Громадської колегії – три представники від банківських асоціацій або об'єднань, по одному від Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та від профільного комітету Верховної Ради України й не більше одинадцяти представників від інститутів громадянського суспільства – громадських об'єднань, які діють не менше двох років, а метою їх діяльності є захист інтересів споживачів фінансових послуг. Рішення Громадської колегії також мають рекомендаційний характер, а сама діяльність цього консультативно-дорадчого органу, як і попереднього, підлягає

оприлюдненню за аналогічними позиціями, в першу чергу на сторінках Інтернет-представництва Національного банку України.

На основі ознайомлення із матеріалами, розміщеними як на попередній, так і на нинішній версії офіційного сайту Національного банку України доводиться констатувати, що інформація про діяльність як Громадської ради, так і нині діючої Громадської колегії подається лише в рубриці «Новини», що не відповідає встановленим вимогам та вкотре засвідчує формальність роботи й цього органу, що в свою чергу пояснюється відсутністю базового законодавства про громадський контроль та вказує на необхідність прийняття Верховною Радою України закону, який би деталізував норми Конституції України щодо участі громадськості в діяльності органів державної влади та визначив ефективні механізми реалізації цього права в різних сферах діяльності, зокрема, й у банківській.

Література:

1. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>

3. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#top>

4. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 08.11.2010 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF#Text>

5. Про затвердження Положення про Громадську раду при Національному банку України: Постанова Правління Національного банку України від 05.06.2014 р. № 335. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0335500-14#top>

6. Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. № 679-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>

7. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#top>

8. Основні показники діяльності банків / Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision#1>

9. Громадська Рада при Національному банку України (першого скликання) підбила підсумки двох років роботи / Національний банк

України. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=32898588

10. Про затвердження Положення про Громадську колегію Ради Національного банку України та її складу: Рішення Ради Національного банку України від 24.11.2016 р. № 2.4. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr2_4500-16#Text

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Чалабієва М. Р.

*кандидат юридичних наук, науковий співробітник
Науково-дослідного інституту державного будівництва
та місцевого самоврядування НАПрН України
м. Харків, Україна*

Цифрові технології поступово поглинають усе більше сфер громадського життя, суттєво виходячи за межі ідеї побудови інформаційного суспільства. Тому природно, що більшість країн мають на меті розвивати та реалізувати концепт цифрової держави задля використання її амбітних переваг. Інформатизація та цифровізація країни дає змогу наблизити Україну до наміченого «європейського» рівня. Саме діджиталізація державного управління одразу вирішить два масштабних питання: реалізує потенціал вітчизняних ІТ-спеціалістів та оптимізує роботу публічних органів влади.

Переважно під «цифровізацією» розуміють процес впровадження електронно-цифрових технологій з метою вдосконалення рівня життя людини, суспільства та держави загалом. А електронне врядування стає механізмом реалізації концепту «цифрової держави», як фундаментального кроку впровадження інформаційно-комунікаційних технологій безпосередньо у діяльність органів публічної влади. При цьому діджиталізація публічного управління передбачає докорінну трансформацію традиційної діяльності органів державної влади, що спровокує стрімке залучення цифрових технологій у процес прийняття управлінських рішень (наприклад, автоматизація надання державних послуг за допомогою залучення штучного інтелекту та заданих алгоритмів).

Таким чином, головною умовою для реалізації вищезазначеного концепту стає втілення у життя ідеї повноцінного електронного урядування, яке існує у цифровому вимірі.